

Významné osobnosti naší univerzity

Ladislav Jandásek – 95 let od narození

Dne 18. září uplynulo 95 let od narození doc. MUDr. Ladislava Jandáska, CSc., v letech 1961—1971 přednosty Mikrobiologického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice U sv. Anny v Brně. Narodil se 18. 9. 1917 v Brně, v r. 1935 začal studovat medicínu na LF MU. Po uzavření českých vysokých škol pracoval nejprve jako laborant v lékárně, později sloužil jako laborant v bakteriologickém oddělení Zemské nemocnice U svaté Anny. Po promoci v r. 1946 se stal asistentem Mikrobiologického ústavu u prof. Tomáška, jako bakteriolog nastopil v r. 1947 vojenskou službu ve Vojenské nemocnici Brno. Z vojny se vrátil na ústav, který byl mezitím svěřen prof. Lukešovi a přemístěn do budovy na Komenského náměstí. Zde napsal oblíbené skriptum Mikrobiologické praktikum a řadu článků vesměs z bakteriologie. Po Únoru 1948 mu akční výbor fakulty nedoporučil udělení studijního stipendia do Francie.

R. 1952 se Mikrobiologický ústav LF vrátil ke svaté Anně pod vedením prof. Tomáška. Jandásek se nejprve věnoval přípravě autovakcín, brzy se však zaměřil na virologii. Pracoval mj. s tehdy vysoce aktuálním virem klíšťového zánětu mozku, zavedl jeho izolaci na myších a z myších mozků připravil virový preparát k průkazu protilátek. Za chřipkové epidemie v roce 1959 pozoroval, že morčecí sérum obsahuje inhibitor tehdy nového podtypu viru chřipky A2. Inhibitorům tohoto viru se věnoval ve své kandidátské práci a v r. 1964 vydal monografii „Virové inhibitory“.

V r. 1961 přebral po prof. Tomáškově Mikrobiologický ústav LF MU a FN U sv.

Anny. Roku 1964 mu umožnili habilitovat se a vědecká rada LF schválila návrh na jeho jmenování docentem jednomyslně. Jmenován byl ale až v r. 1966. To se již zabýval tzv. věkovým faktorem, čímž rozuměl odlišnou vnímavost různě starých jedinců vůči infekci – obvykle se pozoruje zvýšená vnímavost mláďat, zatímco dospělci se stávají odolnými. Pracoval na modelu poměrně neobvyklém, na infekci různě starých krysat virem vakcinie. Krysaťata jsou krátce po narození vysoce vnímavá, zatímco dospělá krysa, přesněji potkan, je vůči celé řadě nákaz výrazně odolná. Jandásek zjistil, že podstata s věkem vzrůstající odolnosti mláďat tkví ve stoupající rezistenci fagocytujících buněk, makrofágů.

Slibně se rozvíjející pokusy s věkovým faktorem se mu bohužel nikdy nepodařilo dokončit. Během normalizace byl doc. Jandásek v r. 1971 postupně zbaven vedení ústavu a přinucen odejít z fakulty. Přешel do Krajské hygienické stanice, kde v bohumické nemocnici vybudoval virologické oddělení. Roku 1981 odešel do důchodu. Zemřel dne 30. 8. 1984.

Doc. Jandásek byl výborný experimentátor, přednášející i autor skript. Byl zručný a nápavitý: jednodušší způsob, jak zaznamenávat měnící se situaci v hnízdech pokusně nakažených myšat či krysat, jsem neviděl. Přednášel živě a velice názorně, třeba rozdíl mezi předmětem čistým a sterilním a špinavým a nesterilním vysvětloval na příkladu kuchyňského nádobí.

Rovněž jeho učební texty byly vynikající, stručné, ale přiléhavé a srozumitelné. Mnoha vydání se dočkala zmíněná skripta z praktických cvičení a kapitoly z virologie. Je i autorem českých odborných termínů, např. pro antigenní změny chřipkového viru jako první použil názvy „antigenní posun“ a „antigenní zvrát“.

M. Votava

Embryolog Karel Mazanec (1922–1967)

Dne 30. září by se dožil 90 roků profesor MUDr. Karel Mazanec, DrSc., v letech 1953 až 1967 přednosta Histologicko-embryologického ústavu Lékařské fakulty MU, který v embryologii jako jeden z prvních provedl ultrastrukturní studie preimplantačních zárodků savců.

Karel Mazanec (30. 9. 1922 – 3. 7. 1967) náležel ke generaci lékařů, jejichž profesní přípravu pozdrželo zavření vysokých škol nacisty v roce 1939. Medicínu vystudoval až po válce na Lékařské fakultě Karlovy univerzity (1945–1949). V oboru začal pracovat již během studia pod patronací embryologa Zdeňka Frankenbergera (1892–1966), na jehož ústav začal docházet roku 1946. Záhy se stal asistentem a než odpromoval, měl na kontě řadu samostatných publikací. Na embryologickém ústavu asistent Mazanec setrval do r. 1951, kdy devětatřicetiletý byl pověřen vedením histologicko-embryologického pracoviště na LF UP v Olomouci. Zde se habilitoval a na žádost Lékařské fakulty MU přešel k 1. 4. 1953 na brněnský ústav, aby ulehčil profesoru Karlu Žlábkovi (1902–1983), který vedl společně s anatomickým ústavem také histologii a embryologii a mediky vyučoval oběma oborům.

Svoji vědeckou kariéru zahájil Karel Mazanec studii mikroskopické stavby 17–18 denních lidských zárodků (řada Pha I, II a XVII), k jejichž realizaci byl nasměrován profesorem Frankenbergerem, jenž tak chtěl navázat na započaté dílo nacisty popraveného brněnského embryologa Jana Floriany (1897–1942), který svými excelentními pracemi o časném vývoji člověka vydobyl české embryologii v zahraničí respektované postavení (viz medailonek o Janu Florianovi v *Universitas* 45/2, 2012, 59–61). Profesoři Frankenberger a Florian byli generační druhové, kteří se znali z působení na Lékařské fakultě Komenského univerzity v Bratislavě, kde společně napsali učebnici embryologie, jež vyšla roku 1936. Karel Mazanec splnil záměr svého učitele na výsost úspěšně. Opíraje se